

מסורת הש"ס

(א) ר"ה שנתן לו שכר.
רש"י (ב) ר"ה קט"ו. (ג) שם
ט"ו. (ד) ר"ה שם. (ה) ר"ה
בגדלה וכן הוא בערך נתיב
פיר נרד (ב) ו' ור"ה (ג).
(ו) ור"ה (ד) נתיב הגולן פ"ה
נתיב, (ה) ור"ה (א).
נתיב, (ה) ור"ה (א).

תורה אור השלם

1 כימות תתן שפרך ולא
תבוא עליו השמש כי
עני הוא ואילו הוא נשוא
את נפשו ולא יקרא
עליו אל ה' והיה כך
חטא: דברים כד טו
2 אל תגזל דל כי דל
הוא ואל תדבא עני
בשעה: משלי כב כב
3 את קבציהם וקבע
פלי כב כג
4 כן ארדוהו כל בצע
בצע את נפש בעליו
יקח: משלי א ט
5 לא תעשק את רעך
ולא תגזל לא תגזל
פעלת שברך אתך עד
בקר: ויקרא יט יג

המקבל שדה מחבירו

פרק תשיעי בבא מציעא

ק"ב.

עין משפט
נר מצוה

קבא א מ"י פ"ה מ"ה
שכירות הלכה ב
סמך לאון קטח טו"ס
ח"מ פ"ה שלט פ"ה ב
קבא ב ע"י ח"מ הלכה
ד טו"ס פ"ה שם
קבא ב מ"י פ"ה מ"ה
שכירות הלכה ד
סמך עשין פט טו"ס ח"מ
פ"ה טו פ"ה ב ופ"ה
טו"ס פ"ה ח"מ פ"ה
פ"ה טו כהני:
קבא ד מ"י שם פ"ה
הלכה ג סמך לאון
קטח טו"ס ח"מ פ"ה שלט
פ"ה ו'.

לעני רש"י

פולק"ר (פולק"ר)
קדח.
פולק"ר (פולק"ר) לחדך
בר (ולקדח).

מוסף רש"י

אל תגזל דל כי דל הוא.
א"כ שם של דל ופ"ה לו מה
נחל (ב"מ פ"ה). ואל
תדבא עני בשעה. משנה
עני ולקט נשמה ופאה
המחלוקין בשכירות אל
המחלוקין כ"ה (שם). וקבע
את קבציהם נפש. גול
נשם בחלום. (שם). ואי
אמרת אומן קונה
בשבב בלי אומן עובר.
הא עני קא חזן ליה
והיה ולא שכירות היא (שם)
צ"ל. בדרא דסרבלא.
פולק"ר נגד (שם).
לבוש. פולק"ר נגד
ושכר לדרסה והנה עמו
סוס הדריכות. כל דריסה
נמשך. דשכר יוס הוא ולא
קבל דלקיט בשבב (שם).

ואידך ההוא מיבעי ליה לכדתניא. להענישו כאלו הוא נוטל את נפשו דתניא וכו' ומסקנא כל הכושב שכר שכיב וכו' ואילו הוא נושא. כל ענינו הוא מוסר נפשו עליו לעולם ככוש נבזה וסיון בעלמו ליוטל ולתלות באילן כשעלה תמרים ומסר נפשו עליו למיתה שמה יפול מן הכוש או מן האילן: ה"ג ד"ל ואילו הוא נושא את נפשו. ופליגי בהא רב הונא ורב חסדא במשמעותא דקרא חד אמר נפשו של שכיר נענש עליו כאלו הורגו וחד אמר נפשו של גזלן הגיד לך הכתוב שגורם מיתה לעצמו: וקבע. ונחל את גחליהם ומה יקבע מהן את נפשם שגורמים הגוללים רעה לעצמן: אל סגול דל כי דל הוא ואל סרבא וגו'. א"כ אם דל הוא ופ"ה לו עזר אל בעל הבית אם לא נתן החטוי ונתחייב בעל הבית לשלם: אינו בטורס לעצמו. כלומר אין לו עליו כלום שיהא עליו בחזרת דמים שום ענינות שכן שכיר: קבלנות. אומן שקיבל עליו לעשות מלאכה בכך וכן ולא לשכירות ימים: אומן קונה בשבב בלי. חזקה כמה שהשכיר ומוסר קבלנות יוצא לו וכשמחזירו לו הרי הוא כמוכר לו שכן שהיה לו בחזרה: הלואה היא. ולא שם שכירות עליה: בגדלה דסרבלא. פולק"ר נלע"ז שכן כחן שכן כלי ששם היה מיוחד כמות שהיה היתה מתקיימת הרבה יותר מעתה: לרכוכי. שהיה רך: היינו שפסי. דאיכא דניחא ליה כהני מפני שמחמם יותר ויש נוי כדבר: דאגר לניעטי. אלא לעולם לא בגדלה אלא בתקון הראשון שקורין פולק"ר כשנא מבית הגרדי נטושין אותו בגדלים בתוך כלי עץ כמים וקרקע הראיה בכך. מהיו לא בקבלנות עסקין אלא בשכירות בין ישיבה ובין לא ישיבה שכרו לפי מנין בטושיהם כך וכן נטישות בכך וכן מעות. דאגרי לניעטי לחשון נטישות: הלכות

ואידך ההוא מיבעי ליה לכדתניא ואילו הוא נושא את נפשו מפני מה עלה זה בכבש ונתלה באילן ומוסר את עצמו למיתה לא על שכרו דבר אחר ואילו הוא נושא את נפשו ככל הכושב שכר שכיר כאלו נוטל נפשו ממנו ורב הונא ורב חסדא חד אמר נפשו של גזלן וחד אמר נפשו של גזלן מאן דאמר נפשו של גזלן דכתיב אל תגזל דל כי דל הוא ואל תרבא עני בשעה וכתוב י"ב ה' יריב ריבם וקבע את קבעיהם נפש וכו' נפשו של גזלן דכתיב יכן ארחות כל בצעע את נפש בעליו יקח ואידך נמי הכתיב את נפש בעליו יקח בעליו דהשתא ואידך נמי הכתיב וקבע את קבעיהם משום דנטלו נפש: אימתי בזמן שהבעו לא חתבו אינו עובר עליו: ת"ר לא תלין פולת שכיר יכול אפילו לא תבעו ת"ל תלין לדעתך יכול אפי' אין לו ת"ל אתך שיש אתך יכול אפי' המחזהו אצל חנוני ואצל שולחני ת"ל אתך ולא שהמחזהו אצל חנוני ואצל שולחני: המחזהו אצל חנוני ואצל שולחני אינו עובר: איבעיא להו חזור או אינו חזור רב ששת אמר אינו חזור ורבה אמר חזור רבה רבה מנא אמינא לה מדרקתו אינו עובר עליו מעבר הוא דלא עבר הא מיהדר הדר ורב ששת אמר מאי אינו עובר אינו בחזרת לעבור: יבעו מיניה מרב ששת קבלנות עובר עליו משום כל תלין או אין עובר משום כל תלין אומן קונה בשבב בלי והלואה היא או אין אומן קונה בשבב בלי ושכירות היא אמר להו רב ששת יעובר והתניא אינו עובר התם שהמחזהו אצל חנוני ואצל שולחני נמא מסייעא ליה ההנחות מליתו לאומן גמרה והידועו אפי' מבאן ועד עשרה ימים אינו עובר משום כל תלין נתנה לו בחצי היום מששקעה עליו חמה עובר משום כל תלין ואי אמרת אומן קונה בשבב בלי אמאי עובר אמר רב מרי בריה דרב כהנא בגדלה דסרבלא למאי יהבה ניהליה לרכוכי שכיב

חזור עליו או אינו חזור עליו. היכא דל"ל אני פוטור לגמרי אפי' לא יתן לי פשיטא דליתו חזר דלס לא כן ככל מחילה בעלמא מיבעי ליה אי בעי קנין או לא והיכא דל"ל נמי אני פוטור אם יפרע לי שולחני פשיטא דחזור כיון דלית שולחני רוצה ליתן לו והכא מיייר כשלאמר ליה הפועל סתמא שיסמוך על שולחני ומיבעי ליה מי אמרי' דלדעתא דרבי סמך אם יתן לו או דלמא לגמרי פוטור אפילו לא יתן לו וא"כ פשיטא שלא פטור לגמרי אלא דוקא אם יתן שרי שולחני יכול לחזור בו אפי' במעמד שלשן כיון שאין לבעל הבית בידו לא פקדון ולא מלוה וכו' דיכול לחזור מסתמא לא פטור לגמרי דלאו כשופטי עסקין וי"ל דלעולם איכא למימר שפוטור לגמרי ומתחייב לו שולחני מדין ערב דכשמתחייב השולחני הו' כחומר סמך על פטור בעל הבית לגמרי וה"ה דהו' מצי למיבעי אם השולחני יכול לחזור בו אם לאו דהא כהא תליא והשתא מוכח דמחילה אינה זריכה קנין דע"כ כהא בלא קנין איירי דקנין לא שייך אלא כשפטור לגמרי כהדיא ואפי' לא פטור לגמרי בפירוש כיון ששקנה לו דומה ודאי שלפטור הקנה לו דאם לא כן מאי צריך קנין ופוטור כהדיא פשיטא דליתו חזר דספריסית וכהא לא מיבעי ליה אלא ודאי בלא קנין איירי ומיהו מצינו לפרש דהכא איירי כשלאמר ליה כהדיא אני פוטור אם יתן לי ואם לאו חזור עליו ופליגי כל זמן שלא חזר בו שולחני אם יכול לחזור על צו"ה וזה הפירוש נמי יש להוכיח קצת דמחילה אינה זריכה קנין מדלמך רב ששת אמר חזר אלאמא פוטור כל זמן שזריכה שולחני לפרוע לו ובלא קנין מיייר דבקנין אפילו רצה מודה ועוד י"ל דפלטגמא דהכא לא שייך מידי למחילה דל"ל פועל חזר על צו"ה"ו ולא פליגי אלא לענין כל תלין כשחזר בו מיד ביום ראשון על צו"ה"ו דלרב ששת אינו חזר עליו לענין להחמיר בכל תלין כיון דניחא שעה אחת ממנו כשעמד אצל שולחני שז אינו חזר לאיסור כל תלין ורבה אמר כיון דתוך זמנו חזר היה דמעיקרא ודייק רבה מנתניחין דקמי המחזהו אלא שולחני אינו עובר עליו משמע דוקא כל זמן שעומד אצל שולחני הא מיהדר הדר קמי

היינו שבחיה לא צריכא דקא

וחזר לאיסורו דאי לא הדר לאיסורו הוה ליה למימני אינו יכול לעבור עליו ולא דמי להא דקמי אחר זמנו אינו עובר עליו ולא קמי אינו יכול דהא דמי דליתו בחזרה לעבור עליו כלל אפילו יחזור בו ומיהו צירושלמי דשבעות גזרי חנוני על פנקסו דנשבעין ויטולין מבעל הבית קאמר דדוקא כשלא העמיד לפועלים אלא חנוני אכל העמידם אלא אין בעל הבית חייב לפועלים כלום ומפרש רב אלפס דירושלמי אחי אליה דרב ששת וסבר כמותו אכל מ"מ לידך קי"ל כרנה ומוקי ההיא דלא פליגי לענין כל תלין אלא לענין אם צריך בעל הבית לשלם לפועלים אם לא וכן משמע בפ"ק דקדושין (דף טז. ושם) דמחילה אינה זריכה קנין גבי עבד עברי דקאמר למה לי שטורא לימה ליה באפי תרי וזל אמר רבא וזל אומרת עבד עברי גזר קמי והרב שמחל על גרשנו על גרשנו מחל משמע דאי לא דטורא קנו לו היה יכול למחול ובלא קנין איירי דבקנין לא היה גזר שטר דאפילו עבד כנעני קונה עצמו בחלופין דממוכה כהשולח (נתיב דף טז. ושם) דקאמר שקל כומתא ושלד זה ואמר קני הא וקני נפשך וקאמר דלא עשה ולא כלום משום דהוה ליה בכליו של מקנה אכל אי הוה בכליו של קונה הוה קניא נפשה בחליפין וכן בפרק הטעם (בבבב דף קד.) אמרין דלמחר כ"ה שנה אגדה כחובתה משום דמסתמא מחלה ואע"ג דלא עשתה שום קנין דבקנין לאלתר נמי אגדה כחובתה ומדלמך לעיל כחזרה נשך (דף עא.) תן על גבי קרקע והפטר האורק בגיטין (דף עא. ושם) וזון לי והפטר אין רחיה דאיכא למימר דאריי דקנין ואין להקשות מה"ג שפירש בפ"ק דסנהדרין (דף ו. ד"ה זריכה) גבי פשרה זריכה קנין דשניהם זריכין קנין המחול כריך להקנות שמחל לו והמשלם כריך להקנות שישלם לו החצי דשאי פשרה משום דדמי למחילה בטעות שאלו היה יודע שהיה זוכה בדין לא היה מוחל ולהכי זריכה קנין דאליס טפי ומהאי טעמא נמי איכא מאן דבעי ג' ולא סגי בז' משום דדמי למחילה בטעות כל שכן אם לא נפרש כמו שפירש בהלכות גדולות אלא הקנין עושין קודם שימשעו שיקיימו דברי הפסרנים ככלא קנין יוכלו לחזור בהן כשימשעו הפשרה דלא לא קשה כלום:

אומן קונה בשבב בלי בו' אפר דהו' עובר. פ"ה יש ענין ששכר כנון היכא דליכא שכן כל זמן כשליחא דאגרתא או דאגריה לבעטי אכל רב ששת סבר שפיר דאומן קונה בשבב בלי כדמוכא בהגול קמא (ב"ק דף טז. פ"ה ושם ד"ה דאגריה) דקאמר התם לימה רב ששת פליגא אדרב אמי דאמר אומן קונה בשבב בלי אמר רב אשי בר חמא דרב ששת בשליחא דאגרתא והנך דבעי מרב ששת לא היכירי כבעייתן אומן קונה בשבב בלי אלא סתם שאלו קבלן עובר בכל תלין או לאו והגמרא הוה שאומר אומן קונה כו' שלפי הפשט בו תליא הבעיא ולהכי קאמר נמי לימה מסייע ליה שהיה סבור הגמרא דהא כהא תליא ורב ששת שהשיב עובר סבר דאין אומן קונה: [ושי' חוס' מה' לז' ד"ה י:] שכיב

